

IV.7002.21.2014.MC

Pan Piotr Gliński
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

w ciągu ostatnich kilku lat Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał się do kolejnych Ministrów Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie procedur stosowanych przy włączaniu nieruchomości prywatnych do gminnej ewidencji zabytków, uregulowanej w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2187, ze zm.) (por. wystąpienia RPO: z 14 listopada 2012 r., i z 15 października 2013 r. w sprawie nr: RPO-706860-IV/12; wystąpienia: z 25 marca 2014 r., z 8 stycznia 2015 r., z 13 maja 2017 r., z 2 października 2017 r., w sprawie nr: IV.7002.21.2014). W ocenie Rzecznika bowiem, wpis do ewidencji gminnej skutkuje objęciem własności prywatnej ograniczeniami w korzystaniu ze względu na dominujący interes publiczny. Tymczasem, szcążkowe regulacje ustawowe nie przewidują ochrony prawnej dla właściciela kwestionującego taki wpis – jakkolwiek w pewnym zakresie dopuszcza je orzecznictwo sądów administracyjnych.

W ostatniej odpowiedzi Pana Premiera, z 6 listopada 2017 r. (znak: DOZ.070.11.2017.ŁC), Rzecznik został poinformowany o utworzeniu Zespołu do opracowania projektu ustawy regulującej sprawę ochrony zabytków (Dz. Urz. MKiDN poz. 76), którego zadaniem miało być m.in. dokonanie przeglądu i oceny przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz opracowanie projektu nowej ustawy regulującej sprawę ochrony zabytków; problematyka gminnej ewidencji zabytków, jej statusu oraz procedur umieszczania zabytków w ewidencji również miała być przedmiotem analiz Zespołu. Jednocześnie Pan Premier zadeklarował, iż jeszcze przed zakończeniem prac Zespołu możliwe byłoby dokonanie nowelizacji rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków,

krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661). Nowelizacja taka miałaby poprawić standard ochrony osób, którym przysługują określone prawa do zabytku włączanego do gminnej ewidencji zabytków, m.in. poprzez zobligowanie organów do zawiadomienia właściciela o takim wpisie oraz jego uzasadnieniu. Rozpoczęcie prac na nowelizacją rozporządzenia miało nastąpić do końca listopada 2017 r.

Niestety, jak do tej pory oczekiwane zmiany nie zostały wprowadzone, nie jest też Rzecznikowi wiadomym, kiedy nowelizacja zarówno samej ustawy, jak i rozporządzenia mogłaby ostatecznie nastąpić. Tymczasem problem ten w dalszym ciągu nie jest rozwiązany, a obecny stan prawny budzi zastrzeżenia konstytucyjne, wyrażane także w orzecznictwie sądów administracyjnych. Warto podkreślić, że w ostatnim czasie Naczelny Sąd Administracyjny skierował do Trybunału Konstytucyjnego pytanie prawne, w którym zakwestionował konstytucyjność art. 22 ust. 5 pkt 3 ustawy o ochronie zabytków – w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości poprzez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przed dokonaniem takiego ograniczenia. NSA poddał w wątpliwość, czy poziom ochrony zapewnianej właścicielowi spełnia konstytucyjne i konwencyjne standardy, zagwarantowane w art. 64 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 20 marca 1952 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 ze zm.). Problem konstytucyjny został sformułowany w analogiczny sposób, jak ujmował go w swoich wystąpieniach także i Rzecznik Praw Obywatelskich. Sprawie tej w Trybunale nie został na razie jeszcze nadany bieg, niemniej jednak należy oczekiwać, że wkrótce regulacje ustawy o ochronie zabytków staną się przedmiotem oceny sądu konstytucyjnego.

W związku z powyższym, ponownie zwracam się do Pana Premiera z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w tej sprawie. Przed wszystkim proszę o poinformowanie Rzecznika, na jakim etapie zaawansowania znajdują się prace wspomnianego wyżej Zespołu oraz – jeżeli to możliwe na obecnym etapie sprawy – o przedstawienie założeń projektowanej nowelizacji systemu ochrony zabytków. Proszę także o udzielenie informacji, czy zapowiadane prace nad nowelizacją rozporządzenia z 2011 r. są prowadzone, a jeżeli tak, w jakim czasie można oczekiwać wprowadzenia w życie rozwiązań wzmacniających pozycję właściciela nieruchomości wpisywanej do gminnej ewidencji zabytków.